

Δραγασάκης, Λούξεμπουργκ, Μπερνοστάιν και «Ριζοσπάστης»

ΤΟΥ ΘΟΔΩΡΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ

» Όπως ξέρουν οι αναγνώστες της Αυγής, ο Γιάννης Δραγασάκης σε ομιλία του στην ημερίδα του Ινστιτούτου Λεβί μίλησε, μεταξύ άλλων, για το ζήτημα των μεταρρυθμίσεων, θέτοντας το ερώτημα «Τι είναι μεταρρύθμιση;». Μεγάλο μέρος της ομιλίας του δημοσιεύτηκε στην Αυγή στις 26 Νοεμβρίου. Στον Ριζοσπάστη, στις 30 Νοεμβρίου, δημοσιεύεται εκτενές κριτικό σημείωμα για όσα διατύπωσε ο Δραγασάκης με την υπογραφή Κ.Χ. Δεν έχω σκοπό εδώ να υπερασπιστώ τις απόψεις που εξέφρασε ο Δραγασάκης - όχι γιατί διαφωνώ, κάθε άλλο, αλλά γιατί δεν νομίζω ότι χρειάζεται συνήγορο. Στο κριτικό σημείωμα του Ριζοσπάστη, όμως, θίγονται κρίσιμες όψεις του θέματος κατά τρόπο που, κατά τη γνώμη μου, συνέχουν την πολιτική του ΚΚΕ και προκαλούν με τη σειρά τους σε σχολιασμό.

«Η έννοια της μεταρρύθμισης», γράφει ο «Ρ», είναι «θετικά φορτισμένη», αλλά αυτό «για ιστορικούς λόγους, και κυρίως λόγω της μακρόχρονης κυριαρχίας της σοσιαλδημοκρατίας, αλλά και των εκσυγχρονιστικών αστικών φιλελεύθερων ρευμάτων». Και αμέσως μετά, παρατίθεται ο ισχυρισμός ότι: «Στην πολεμική της Ρόζας Λούξεμπουργκ στον Έντουαρντ Μπερνοστάιν (...) αναδεικνύεται (...) ότι η μεταρρύθμιση στο έδαφος του καπιταλισμού δεν μπορεί να σημαίνει τίποτα άλλο παρά αναγκαίες προσπάθειες του καπιταλισμού με στόχο τη διαιώνιση της εξουσίας και επιβίωσής του...».

Τι από αυτά είναι αλήθεια; Τίποτα! Η πολεμική της Λούξεμπουργκ (και του Αύγουστου Μπέμπελ) εναντίον των απόψεων του Μπερνοστάιν και των οπαδών του στο Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Γερμανίας, σε μια διένεξη που απασχόλησε τρία συνέδρια του κόμματος, έχει να κάνει με το ζήτημα της εξουσίας και όχι με το ζήτημα των μεταρρυθμίσεων. Στο Κοινωνική Μεταρρύθμιση ή Επανάσταση; η Λούξεμπουργκ γράφει: «Οι σχέσεις παραγωγής της καπιταλιστικής κοινωνίας πλησιάζουν όλο και περισσότερο εκείνες της σοσιαλιστικής, οι δικαιοκτικές και πολιτικές της σχέσεις, αντίθετα, χτίζουν ανάμεσα στην καπιταλιστική και τη σοσιαλιστική κοινωνία έναν όλο και ψηλότερο τοίχο. Αυτόν τον τοίχο δεν τον κάνει διάτρητο η ανάπτυξη των κοινωνικών μεταρρυθμίσεων και της δημοκρατίας, αντίθετα αυτά τον ενισχύουν. Επομένως, δεν μπορεί να

γκρεμιστεί παρά μόνο από το σφυρί της επανάστασης, δηλαδή από την κατάκτηση της εξουσίας από το προλεταριάτο». Εκ πρώτης όψεως αυτό το απόσπασμα μοιάζει να στρέφεται εναντίον των μεταρρυθμίσεων. Όμως η Λούξεμπουργκ ήταν μαρξίστρια και καταλάβαινε τον διφυή χαρακτήρα των κοινωνικών διαδικασιών. Ήξερε ότι το αστικό κράτος κάνει μεταρρυθμίσεις για να αναπαράγει την αστική εξουσία και ότι ακόμα και οι μεταρρυθμίσεις που γίνονται ως αποτέλεσμα εργατικών αγώνων έχουν τον ίδιο σκοπό (η φιλεργατική νομοθεσία του Μπίσμαρκ συνοδεύτηκε από την απαγόρευση του σοσιαλιστικού κόμματος). Σε ποιο βαθμό και με ποιους τρόπους θα το καταφέρουν, όμως, αν η θέση της εργατικής τάξης θα βελτιωθεί ή θα επιδεινωθεί, είναι κι αυτό αποτέλεσμα της ταξικής πάλης. Ακόμα και η νοσηματοδότηση της μεταρρύθμισης είναι αποτέλεσμα της ταξικής πάλης στην ύψιστη μορφή της, που είναι η πολιτική. Γι' αυτό, το κρίσιμο ζήτημα είναι η πολιτική εξουσία, απαντά η Λούξεμπουργκ στον Μπερνοστάιν. Το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του (τότε επαναστατικού) SPD είχε ψηφιστεί το 1893 στο συνέδριο της Ερφούρτης. Η Λούξε-

Καμία ριζοσπαστική αλλαγή δεν μπορεί να εδραιωθεί χωρίς την εκφρασμένη θέληση της πλειοψηφίας του λαού κι εδώ βρίσκεται η κρίσιμη διαφωνία με το ΚΚΕ, που φαίνεται να πιστεύει ακόμα ότι πρώτα κάνει η «πρωτοπορία» τις αλλαγές κι έπειτα επέρχεται η λαϊκή συναίνεση - αν επέλθει

μπουργκ τότε δεν ήταν μέλος του κόμματος, γιατί ζούσε στη Γαλλία. Στη διένεξη με τον Μπερνοστάιν όμως υπερασπίζεται το πρόγραμμα των μεταρρυθμίσεων απολύτως: «Ο ίδιος ο πρακτικός αγώνας», λέει στην ομιλία της στο συνέδριο της Στουτγάρδης, «χωρίζεται σε τρία σημεία: τον συνδικαλιστικό αγώνα, τον αγώνα για την κοινωνική μεταρρύθμιση και τον αγώνα για τον εκδημοκρατισμό του καπιταλιστικού κράτους». Και συνεχίζει: «Τι μας καθιστά σοσιαλιστικό κόμμα στον καθημερινό μας αγώνα; Μόνο η σχέση αυτών των τριών μορφών του πρακτικού αγώνα με τον τελικό σκοπό». Η συνέχεια της ομιλίας της μάλιστα διαβάζεται σαν κριτική από το παρελθόν του προγράμματος του ΚΚΕ (που θέλει να περιγράψει ακριβώς τη μορφή του μελλοντικού πολιτικού συστήματος): «Και μάλιστα, όταν λέμε τελικό σκοπό δεν πρέπει να εννοούμε [...] τη μία ή την άλλη παράσταση του κράτους του μέλλοντος, αλλά εκείνο που πρέπει να προηγηθεί μιας μελλοντικής κοινωνίας, δηλαδή την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας [...] Εχω τη γνώμη ότι η συζήτηση, αν, όταν έχουμε έρθει στα πράγματα, θα είμαστε σε θέση να μετασχηματίσουμε την παραγωγή σε κοινωνική, αν η

παραγωγή είναι αρκετά ώριμη, είναι ακαδημαϊκή συζήτηση. Για εμάς δεν επιτρέπεται η παραμικρή αμφιβολία ότι σκοπεύουμε στην κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας. Ένα σοσιαλιστικό κόμμα πρέπει πάντοτε να βρίσκεται στο ύψος των περιστάσεων, δεν επιτρέπεται ποτέ να δειλιάζει μπροστά στα πραγματικά καθήκοντα που του τίθενται».

Μπορούμε, μήπως, από εκείνη τη συζήτηση του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα για το σήμερα; Νομίζω όχι. Ο εκδημοκρατισμός του καπιταλιστικού κράτους, ας πούμε, για τον οποίο μιλάει η Λούξεμπουργκ, αναφέρεται στην αυταρχική, στρατοκρατική γερμανική μοναρχία, ενώ εμείς έχουμε να κάνουμε με τον εκφυλισμό της δημοκρατίας στον όψιμο διεθνοποιημένο καπιταλισμό. Και τα προβλήματα της οργάνωσης της παραγωγής, του κοινωνικού ελέγχου κ.λπ. τίθενται σήμερα ολωσδιόλου διαφορετικά από τότε. Ένα μόνο ασφαλές συμπέρασμα μπορεί να υπάρξει κι αυτό είναι η ενίσχυση του ρεαλιστικού ριζοσπαστισμού.

Όπως το είπε η Λούξεμπουργκ: «Για εμάς δεν επιτρέπεται η παραμικρή αμφιβολία ότι σκοπεύουμε στην κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας. Ένα σοσιαλιστικό κόμμα πρέπει πάντοτε να βρίσκεται στο ύψος των περιστάσεων, δεν επιτρέπεται ποτέ να δειλιάζει μπροστά στα πραγματικά καθήκοντα που του τίθενται». Πώς θα διαμορφωθεί η κατάσταση μετά, σε ποιο βαθμό θα πραγματοποιηθεί το πρόγραμμα «καταιγιστικών αλλαγών» στην οικονομία και την πολιτική, τι πραγματικά θα αλλάξει, ποια θα είναι τα «πραγματικά καθήκοντα» κάθε στιγμή αυτό θα κριθεί. Και θα κριθεί, μεταξύ άλλων, από το εύρος της κοινωνικής συναίνεσης που θα μπορέσει αυτό το πρόγραμμα να εξασφαλίσει.

«Ποτέ», έλεγε η Λούξεμπουργκ, κλείνοντας τις εργασίες του 1ου Συνεδρίου του Κομμουνιστικού Κόμματος της Γερμανίας, οι Γερμανοί κομμουνιστές «δεν θα πάρουν την εξουσία σε αντίθεση με τη θέληση της πλειοψηφίας του λαού». Κατά τη γνώμη μου, καμία ριζοσπαστική αλλαγή δεν μπορεί να εδραιωθεί χωρίς την εκφρασμένη θέληση της πλειοψηφίας του λαού κι εδώ βρίσκεται η κρίσιμη διαφωνία με το ΚΚΕ, που φαίνεται να πιστεύει ακόμα ότι πρώτα κάνει η «πρωτοπορία» τις αλλαγές κι έπειτα επέρχεται η λαϊκή συναίνεση - αν επέλθει.

Του ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΕΡΟΥΒΕΙΜ